

KÜRESELLEŞME SÜRECİNDE GÜVENLİK TANIMININ VE POLİTİKALARININ DÖNÜŞÜMÜ: *YENİ LIBERALİZMİN KRİZİ VE YENİ TOPLUMSAL HAREKETLER BAĞLAMINDA GÜVENLİĞİN YENİ POLİTİK EKONOMİSİ**

Ahmet Vedat KOÇAL**

Geliş/ Received: 21.11.2019

Kabul/ Accepted: 13.12.2019

Özet

Küreselleşme süreci, tüm ekonomik, siyasal, toplumsal ve kültürel yapılarda olduğu gibi, güvenlik sorunlarında, politikalarında ve dolayısıyla düşüncesinde de genel eğilimine yapısal değişiklikler üretmiştir. Bu kapsamda, güvenlik ihtiyaçlarının ve uygulamalarının, küreselleşen neoliberalizmin ekonomik özüne uygun olarak, aktörlerini devletlerin oluşturduğu diplomasiden bireylerin kendileriyle ve devletle aralarındaki ilişkileri içeren kamusal alana yöneldiği izlenmektedir. Özellikle son yıllarda, neoliberalizmin krizine bağlı olarak klasik güvenlik politikalarının da krize girdiği, güvenlik politikalarının, devletler arası rekabetin ve risklerin denetim altında tutulmasının ve dışsal tehditlerin caydırılmasının amaçlandığı klasik işlevinden, toplumsal sorunları baskılayan bir sosyal kontrol aracına dönüştüğü bir evrim geçirmekte olduğu gözlenmektedir.

Bu çalışma, güvenlik tanımının ve politikalarının, küreselleşme sürecinde aldığı biçimleri, önceki dönemlerle aralarındaki fark çerçevesinde, Yeni-liberalizm ve kriz kavramları ışığında, Politik Ekonomi yöntemiyle ele almak amacıyla hazırlanmıştır.

Anahtar Kavramlar: Güvenlik, Küreselleşme, Yeni-Liberalizm, Kriz, Yeni Toplumsal Hareketler, Otoriterizm, Şiddet.

---

* Bu metin, 18-20 Nisan 2019 tarihlerinde Gaziantep Üniversitesi'nde düzenlenen *13. Uluslararası Kamu Yönetimi Sempozyumu (KAYSEM '13)* kapsamında aynı başlıkla, sözlü olarak sunulmuş bildiridir.

**THE TRANSFORMATION OF THE DEFINITION AND POLICIES
OF SECURITY IN THE GLOBALIZATION PROCESS: *NEW
POLITICAL ECONOMY OF THE SECURITY IN THE CONTEXT OF
THE CRISIS OF NEO-LIBERALISM AND NEW SOCIAL MOVEMENTS***

Abstract

As in all economic, political, social and cultural structures, the process of globalization has also produced structural changes on security problems, policies and thus in thought, in its general tendency. In this context, it is observed that security needs and practices are directed from the diplomacy formed by the states to the public sphere which includes the relations between people both themselves and the state, in accordance with the economic essence of globalizing neoliberalism. Especially in recent years, it has been observed that classical security policies have also entered into crisis due to the crisis of neoliberalism, so, the security policies have evolved from its classic function that aims to control inter-state competition and risks, and to deter external threats, into a social control tool that suppresses social problems.

This study has been prepared with the aim of to work the forms of definitions and policies of security taken in the process of globalization in the framework of difference between their previous periods and the concepts by the method of Political Economy and in the light of the neoliberalism and crisis concepts.

Keywords: Security, Globalization, Neo-Liberalism, Crisis, New Social Movements, Authoritarianism, Violence.

GİRİŞ

Yağma-fetih savaşlarının yerlerini ulus-devletlerarası rekabet ve çatışma tarihine bırakışından itibaren, güvenlik politikaları, devletler arası ilişkiselliğin sonucu olarak belirlenmiş ve temelde, ordular eliyle uygulanmıştır. 20. Yüzyılın ikinci yarısını kapsayan, ‘Soğuk Savaş’ süreci de NATO ve Varşova Paktı gibi devletler üstü aktörler eliyle yürütülmüş görüntüsü verse de, son kertede, özne olarak devletler eliyle gerçekleşmiştir. Bu bağlamda, geleneksel güvenlik anlayışı da askerî güvenlik açısından tek meşru nesne olarak devleti öne çıkaran bir düşünce etrafında oluşturulmuştur (Buzan vd., 1998: 52). Bu nedenle, geleneksel güvenlik anlayışına göre güvenlik, devletlerarası rekabet ve çekişme ile ilgilidir ve askerî tehditler, geleneksel güvenlik anlayışının ana konuları olmuştur (Ağır, 2015: 2014). Küreselleşme sürecine gelindiğinde ise, güvenlik politikalarının uygulanma biçimlerinin iç güvenliğe yönelen fiziksel ve ekonomik boyutlarına dair gözlemler ve bilgiler, ulus-devletlerin güvenlik algılarının ve kaygılarının odağının uluslararası arenadan, iç toplumsal sorunlara kaydığı yeni bir güvenlik tanımının ortaya çıkışını, böylece, güvenlik kavramının tarihsel evrimi içerisinde yeni bir evreyi işaret etmektedir.

Bu çalışma, güvenlik konseptinin küreselleşme sürecindeki dönüşümünü, nedenleri, uygulamaları, politikaları ve teorik düşünülüş biçimleri gibi öğeleri ışığında ve neoliberalizm temelinde küresel ekonomik işleyişin güncel durumuyla bağıntısı etrafında ele almayı amaçlamaktadır.

1. KURAMSAL ÇERÇEVE

Güvenlik tanımının ve politikalarının, küreselleşme sürecinde, devletler arasılıktan devlet-toplum ve devlet-birey ilişkiselliğine dönüşümünü ve bu kapsamda rejimlerin de liberalizmden otoriterizme yönelimlerini yorumlayan akademik ve entelektüel yaklaşımların, genellikle iki ana eksen üzerinde hareket ettikleri gözlenmektedir.¹ Liberal eğilimli yaklaşıma göre, dönüşüm sürecinin altında yatan temel değişken, başta 11 Eylül milâdı etrafındaki küresel terörizm tehdidi olmak üzere, güvenlik politikalarının konusunun ve sorunsalının değişime uğramış olmasıdır. Buna göre, devletlerin, güvenlik algısının ve politikasının ana muhatabı olarak topluma ve bireye yönelişleri, tehdidin buradan gelmesinden kaynaklanmaktadır.

Marksist kuramsal izlek üzerinden devam eden ve Marksizm’in temel teorik çerçevesi içerisinde ve tümdengelsel bir yöntemle, güvenliği, devletin ve toplumun bir ögesi olarak sınıfsallıktan ve sınıfsal görelilikten bağımsız görmeyen ikinci yaklaşıma göre ise, güvenliğin toplumu hedef alışı, aslında, neoliberalizmin krizinin kaçınılmaz sonucu olarak toplumun denetim altına alınması, kapitalist üretim biçiminin ve ilişkilerinin sürdürülebilirliğinin sağlanması amacına dönüktür ve modern polis aygıtının burjuva devrimlerinin bir çocuğu olarak burjuva devlet biçiminin organik bir parçası (Hülagü, 2012: 160) ve onun sınıfsal egemenliğinin baskı aygıtı oluşuna dair tarihsel döngünün güncel uzantısı niteliğindedir. Bu bağlamda, Neo-Marksist düşün de, güvenliği devletin varoluşsal bir bileşeni olarak görmek yerine egemenin iktidarını sürdürülebilirlik için başvurduğu başlıca araçlardan biri olarak nitelemektedir (Barbak, 2018a: 311).² Marksist güvenlik eleştirilerinin tartışma hattı, daha çok neoliberal devletlerin toplumsal muhalefeti bastırmak ve sınıfsal çelişkileri idare etmek amacıyla izlediği yönetim strateji ve tekniklerini çözümlenme çabasıdır. Bu kapsamda Marksist yazarların ilgisini kısırtan, özellikle 2008 küresel kapitalist krizi sonrası belirginleşen, toplumsal muhalefeti açık şiddetle bastırmaya

¹ Bu konuda bir çalışma için bkz. Zerrin Ayşe Öztürk, “Soğuk Savaş Sonrasında Yeni Güvenlik Üzerine Kuramsal Tartışmalar”, *Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 8(2), 2017, 95-109.

² Bir örneği için bkz. MarkNeocleous, “Security, Liberty and the Myth of Balance: Towards a Critique of Security Politics”, *Contemporary Political Theory*, 2007, 6, 131-149.

dönük devlet politikaları olmuştur (Bedirhanoglu vd., 2016). Bu çerçevede, Marksist yaklaşımın penceresinden güvenlik, 21. yüzyılın başına dek süregelen geleneksel anlayışta ve politikada, devletlerin, toplumların ve bireylerin güvenliğini sağlamak olarak açıklanırken, ulusal ve uluslararası güvenliğin, küreselleşme ve muhtemel post-küreselleşme süreçlerinde belirginleşen temel hedefi, amacı ve bu doğrultuda ana teması ise, kapitalist sistemin ve bu kapsamda neoliberal işleyişin sürdürülebilirliğini sağlama anlamında, “sürdürülebilir güvenlik” (Barbak, 2018b) olarak gerçekleşmektedir. Böylece, küresel, uluslararası ve ulusal güvenlik politikalarının, 21. yüzyılın ilk beşte birini kapsayan tarihsel süreçte tanık olunan gerekçelerinin, biçimlerinin ve sonuçlarının, neoliberalizmin ve onun krizinin sonuçlarıyla doğrudan ilgisi, sınıf ve ekonomi temelli Neo-Marksist açıklama tarzını, gerçeğe, devlet ve toplum merkezli geleneksel yaklaşımdan daha yakın kılmaktadır. Bu bağlamda, güvenlik kuramlarının ve tartışmalarının, güvenliğe dair işaret ettiği dönüşüm, aynı zamanda, neoliberalizmin geleceği hakkında da öngörüler barındırmaktadır.

2. KÜRESELLEŞME SÜRECİNDE GÜVENLİĞİN DÖNÜŞÜMÜ

Küreselleşme öncesinde, özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısını bütünüyle kaplayan Soğuk Savaş sürecinde, uluslararası kamplaşma konjonktürüne koşullu olarak, devletlerin iç güvenlik politikalarının ana temasını ve odağını, “ideolojik tehdide karşı iç savunma” oluşturmuştur. Bu yapılanmanın en iyi örnekleri, Sovyetik kampta ÇEKA ve KGB, Atlantik kampında ise resmî gizli servislerin dışında, “Gladio” ve türevi para-militer örgütlenmeler iken, MİT ve özellikle “Emniyet Siyasî Şube” kurumsallaşması ve geleneği, bu kapsamı Türkiye’deki en iyi belgeleyen görünümeler olmuştur.

Sovyetler Birliği’nin ve Doğu Bloku’nun çözülüşü sürecinde, önündeki belirleyici engelden özgürleşen küresel kapitalizmin bireyci kişiliğine bağlı olarak, küresel güvenlik algısı ve politikası da giderek kamusal alandan bireysel alana indirgenme eğilimine girmiş, devletler arası rekabetin askerî güç aygıtı olmaktan uzaklaşarak, devletle toplum ve birey arasındaki denetim mekanizmasına dönüşmeye başlamıştır. Nitekim küreselleşme sürecinin başlarından itibaren, güvenliğin dönüşümünün ana zeminlerinden ve eğilimlerinden biri, uluslararası ölçekte, Afganistan’ın Libya’nın ve Irak’ın işgalleri örneklerinde olduğu gibi, neoliberalizmin küresel yayılımının askerî yöntemlerle güvence altına alınması iken, ulusal ölçekte ise, küreselleşmenin çözücü baskısı altındaki ulus-devlet merkezlerinin, başta sınıfsal olmak üzere, etno-kültürel, dinsel ve benzeri farklılıkları denetim altında tutma ve baskılama, böylece “ulus”un ayrışmasını engelleme kaygısı ve bu olasılığa karşı önlem alma çabası olmuştur. Bu da, ulus-devletlerin dikkatlerini, ağırlıklı “içeriye” odaklamalarına ve giderek, varlığını küreselleşme ile ulus-devlet arasındaki çelişkiye dayandıran “ulusal güvenlik devleti” konseptinin (Paul ve Ripsman, 2004; 2005), II. Dünya Savaşı’nın ardından yeniden varlık zemini buluşu sonucuna varmaktadır. Nitekim yirminci yüzyılın son yirmi yılı içerisindeki son ülkeler arası savaş olan İran-İrak savaşının ardından gelen tüm askerî çatışmalar, ülkelerin çözülme süreçleri kapsamında gelişen, çoğunlukla etno-kültürel kimlik farklılıklarına dayalı iç savaşlar olarak gözlemlenmektedir. Özellikle Yugoslavya iç savaşı ve Afrika kıtasının tümünü kapsayan kabile savaşları, bu dönüşümün sayısız örneklerindedir. Etnik-dinsel kimlik taleplerine dayalı hareketlerin iktidara yönelik siyasal örgütlenmelere dönüşmeleri ve genellikle iktidar taleplerini, var olan siyasal merkeze yönelmiş silahlı mücadele yöntemiyle gerçekleştirme tercihleri, güvenlik tanımlarını ve politikalarını, ülkelerin dışından içine çeken etkenlerden bir diğeridir. Özellikle Asya ve Afrika kıtalarında yükselen El-Kaide ve İşid gibi aşırı İslâmcı terör örgütlerinin, etkilerini güncel Fransa-Paris saldırısı örneğinde görüldüğü gibi Avrupa’ya ve özellikle 11 Eylül 2001 saldırısında olduğu gibi ABD’ye dahi ihraç eğilimleri ve yetenekleri, devletlerin zor güçlerini içeriye yöneltmeye dönük güvenlik rejimi değişikliklerinin temellerinden bir diğeridir.

Sonuçta, küreselleşme süreci, insanlık tarihini köklü değişimlere uğratan genel niteliği itibarıyla, güvenlik algısını da kendi değerlerinin ve ölçülerinin etkisi altında yeniden biçimlendirmekte, bu konudaki politikaları da bu doğrultuda yeniden inşa ettirmektedir. Kapitalist

sistemin Sosyal Refah rejimi öncesi koşullarına geri dönüşü sürecinde toplumsal ilişkilerin de ekonomik alt-yapı üzerindeki dönüşümü, ülkelerin ekonomik, dolayısıyla siyasal yapılarını da yeniden şekillendirmekte, bu bağlamda eski yapıları tasfiye etmekte, yeni yapılar, aktörler ve politikalar üretmektedir. Yeni-liberal ekonomik işleyişin bireyci eğilimine koşut olarak, güvenlik algısı ve politikası da giderek uluslararası alandan iç kamusal alana yönelme eğilimine girmiş, devletlerarası bir askerî rekabeti ve ona dayalı ordu merkezli bir askerî-diplomatik politikayı ifade eden geleneksellikten, devletle birey arasındaki ilişkiye dair polisieleşen bir iç kategoriye evrilmektedir. Yoksulluğun yayılışına ve eşitsizleşmenin derinleşmesine karşı toplumsal refleksler olarak beliren yeni toplumsal hareketlerin yükselişyle, yönetimlerin, rejimlerinin sürekliliği amacıyla polisieleşme şiddet kullanımlarındaki artışın ve yoğunluğun boyutları, ulusal güvenlik tanımının ve politikalarının güncel görünümüleri olarak dikkat çekmektedir. Bu bağlamda, Küresel değerlere bağlı liberalleşme iddialarına karşın, iç güvenliği öncelikleştirme, bu kapsamda otoriterleşme, hatta Soğuk Savaş döneminin totaliter rejimlerini anımsatan baskı rejimlerine dönüşme eğilimi giderek belirginleşmektedir. Bu durum, literatüre yeni bir kavramı, 'Liberal Otoriterizm'i sokmaktadır. Yoksullaşmanın yayılışına ve eşitsizleşmenin derinleşmesine karşı toplumsal refleksler olarak beliren yeni toplumsal hareketlerin yükselişyle, yönetimlerin, rejimlerinin sürekliliği amacıyla polisieleşme şiddet kullanımlarındaki artışın ve yoğunluğun boyutları, ulusal güvenlik tanımının ve politikalarının güncel görünümüleri olarak dikkat çekmektedir. Nitekim özellikle yeni-liberal krizin odağındaki ülkelerin güvenlik harcamalarında gözlenen dış savunmadan polisiyeliğe belirgin yönelim, bu tespiti doğrulamaktadır. Bu haliyle, güvenlik politikaları, artık devletlerarası rekabetten ve çatışmadan kaynaklanan dışsal askerî tehditleri caydırma doğasından uzaklaşmakta, ABD'de "Occupy Wall Street", Avrupa'da "G20" eylemleri (Beare vd., 2015), Arap Baharı sürecindeki ayaklanmalar, Türkiye'de "Gezi Parkı" olayları ve en güncel olarak, Fransa'daki "Sarı Yelekliler" eylemlerinde gözlemlendiği gibi, kitlesel hareketlerin bastırılması çabası üzerinde gerçekleşmektedir.³

3. YENİ-LİBERALİZMİN KRİZİ

Chicago ekolünün, 1970'lerdeki petrol kriziyle ortaya çıkan bunalımın çözümü olarak önerdiği Neo-liberalizmin, küresel merkezlerce benimsenip uygulamaya konulmasıyla, kapitalizmin, devlet müdahaleci Keynesyen yorumunun geride bırakılması, devletin ekonomik yaşamdan tümüyle çekilmesi ve piyasanın yeniden sermayenin tekel egemenliğine terki ile serbestleştirilmesi ilkeselleştirilip hayata geçirilmiştir. Bu kapsamda, devletlerin, özellikle II. Dünya Savaşı'nın, toplumsal ihtiyaçların giderilmesindeki yıkıcı etkilerini giderme ve bu bağlamda sermayenin yetersiz arzı yerine ikame amacıyla uyguladıkları kamu girişimciliğinin özelleştirme yöntemiyle tasfiyesi, işsizliğin yükselmesine neden olmuştur. Aynı kapsamda, fiyatlar genel düzeyinin piyasa koşullarının denetimsiz tekeline terk edilmesi de, özellikle finansal istikrarın bozulduğu ortamlarda, kitlelerin alım güçlerinin düşmesi ve yaygın yoksullaşma sonucunu doğurmuştur. Diğer yandan, emek piyasasında da, enflasyonun yükselişine rağmen emek ücretlerinin düşürülmesi veya dondurulması, çalışma süresinin yasal düzenlemelerle belirlenmiş sınırların dışına çıkarılması, işten çıkarmanın kolaylaştırılması örneklerinde olduğu gibi, geçen yüzyıllarda elde edilmiş emeğin yasal güvencelerinin işveren lehine daraltıldığı istihdam ve çalışma koşullarını ifade eden Post-Fordist esnek üretim tarzı, Endüstri Devrimi'nin başlangıç aşamasındaki ortamı andıran bir toplumsal çelişkiler ağını yaygınlaştırmakta ve eşitsizlik uçurumunu, giderek derinleştirmektedir. Neo-liberalizmin ve bu kapsamda özellikle dış borçlanmanın etkili baskısı altındaki gelişmekte olan ve geri kalmış ülkelerde, kamu hizmetlerinin ve sosyal politikaların geri çekilişinin neden olduğu küresel yoksulluğun ve açlığın dramatik artışı, özellikle Afrika ve Ortadoğu coğrafyalarını neredeyse bütünüyle kaplayan kanlı iç savaşların itici etken olduğu küresel düzensiz göçmen-sığınmacı dalgası, Yeni-liberalizmin krizinin simgesel görünümüleri olmaktadır. Nihayet, 2008'de ABD emlak ve finans piyasasında baş gösteren

³ Bkz. Ahmet Vedat KOÇAL, "Küreselleşme Sürecinde Güvenlik: Kriz, Toplumsal Hareketler, Otoriterleşme ve Resmî Şiddet", Hasan Acar (Editör), Kamu Güvenliği Politikaları, Yerelden Küresele, Nobel Yayıncılık, İstanbul, 2019, ss.23-45.

Mortgage finans krizinin, 1929'daki sürece benzer biçimde dünyaya yayılımı, ürettiği ekonomik ve sosyal sorunların boyutları itibarıyla, kapitalist piyasa dengesinin kendiliğinden çözebilme yeteneğinin sorgulandığı ve dolayısıyla Yeni-liberal ekonomi modelinin gözden geçirildiği bir tepki ve alternatif model arayış ortamı üretmiştir. Bu kapsamda, ABD'de, 2001 yılında, enerji dağıtıcısı Enron şirketinin iflâsıyla açığa çıktığı halde, ancak 2008'de baş gösteren Mortgage kredileri kriziyle belirginleşen finansal dalgalanma, giderek, 1929'dakine benzer biçimde, ABD merkezli bir küresel krize dönüşmüştür. Ancak, 1929 krizinden farklı olarak, küresel kapitalizmin güncel bunalımı, bu kez sadece finansal dolaşımın daralmasından kaynaklanan bir para piyasaları krizi değil, doğrudan neo-liberal kapitalist birikim ve dolaşım rejiminin doğrudan kendi varlığını ilgilendiren bir yapısal bunalıma ve bu kapsamda, bir küresel durgunluğa ilerleme eğilimi göstermektedir. Bu durumun temel nedenlerinden biri, Yeni-liberalizmin öngördüğü ve ilkeselleştirdiği ve başta internet ağı olmak üzere, iletişim teknolojisinin gelişimine dayandırdığı tek merkezli küresel serbest dolaşım sistematığının, AB'deki gerileme ve özellikle Rusya-Çin-İran eksenli Asya bloğunun ortaya çıkıp güç kazanmasına bağlı olarak, kurulamamış olmasıdır. Özellikle Çin'in, devlet şirketleşmesi yöntemiyle Avrupa ve ABD ekonomisi ile etkili bir yarışa girişi, Yeni-liberalizmin ABD merkezliliğini önemli ölçüde olumsuz etkileyen bir gelişme olmuştur.

4. YENİ TOPLUMSAL HAREKETLER

Sovyetik kampın çözülmesini takiben neo-liberalizmin küresel yayılımı olarak Küreselleşme sürecine gelindiğinde ise, Sosyalist olma iddiasındaki kolektivist rejimlerin yanı sıra, kapitalist ülkelerde de Keynesyen ekonomi politığın ve bu kapsamda sosyal refah rejiminin tasfiyesinin doğurduğu sosyo-ekonomik sorunlar, 1848-50 ihtilallerine benzer bir toplumsal öfke ve refleks dalgası üretmektedir. 21. yüzyılın başına damga vuran bu kitlesel eylem dalgasını, önceki yüzyıllardaki benzerlerinden ayıran temel özelliği ve farkı, ilk önce, belirli bir politik örgütün yönetimi ve yönlendirmesi altında örgütlü biçimde değil, kendiliğinden, bir sivil toplum girişimi olarak ortaya çıkması, ikinci olarak da, iktidarı devirme veya ele geçirme gibi politik ve devrimci amaçlar ve hedefler gözetmemesi, protesto çerçevesinde sabit seyretmesidir. Bu çerçevede, siyasal katılım taleplerine dayalı geleneksel siyasal hareketlerin, yerlerini, “yeni toplumsal hareketler” diye adlandırılan ve anlık ve merkezsiz oluşan, örgütsüz biçimde, kendiliğinden, sivil toplum eliyle gelişen, kadın, çocuk, göçmen gibi kategoriler içerisinde insan hakları, eko-sistem, hayvan hakları gibi ana akımlar etrafında çevreci duyarlılık, dinsel, etnik, cinsel kimlikler ve aidiyetler etrafında toplumsal kimlik tercihleri, kentsel alanların denetimsiz büyümesine karşın, kentsel yaşam pratikleri ve kentsel-çevresel haklar, günlük hayat tarzı ve ilişkileri gibi gerekçelere dayalı bireysel hak ve katılım taleplerini içeren yeni bir “sivil itaatsizlik” dalgasına bırakmakta oldukları bir evrim içerisine girdikleri gözlenmektedir. Bununla birlikte, neoliberalizmin güncel krizinin ortaya çıkardığı küresel yoksullaşma dalgası, yeni toplumsal hareketlerin merkezini sosyo-ekonomik hak taleplerine yönelten bir etki üretmektedir. Görünürleşmeye ABD'de “Occupy Wall Street” sloganıyla baş gösteren eylemlerle başlayan, “G20” toplantılarına karşı yaygınlaşan anarşizan eylemlerle ve İspanya'da “Podemos” hareketiyle Avrupa'da da yaygınlaşan, Kuzey Afrika'da “Arap Baharı” sürecinde özellikle Tahrir Meydanı eylemleriyle simgeselleşen kitlesel direnç hareketleri, benzeri biçimde, 2013 yazı boyunca Türkiye'nin neredeyse tümüne yayılan “Gezi Parkı” olayları ve nihayet en güncel olarak, Fransa'da, akaryakıt fiyatlarının artışına ve genel olarak hayat pahalılığına karşı ortaya çıkan “sarı yelekliler” eylemleri gibi kitlesel protestolar, bu isyan dalgasının ilk elde akla gelen örneklemi oluşturmaktadır.

5. KÜRESELLEŞME SÜRECİNDE GÜVENLİK POLİTİKASININ DÖNÜŞÜMÜ: İÇ GÜVENLİK REJİMİNİN YÜKSELİŞİ

Küreselleşme sürecinde, Liberal değerlerin küreselleşmesi iddiasına karşın, Yeni-liberalizmin küresel krizinin yarattığı istikrârsız ortam, ülke yönetiminde iç güvenliği önceliklileştirme, bu kapsamda otoriterleşme, hatta Soğuk Savaş döneminin totaliter rejimlerini anımsatan baskı rejimlerine dönüşme eğilimini giderek belirginleştirmektedir. Nitekim Mısır'da Tahrir Meydanı, Türkiye'de Gezi ve son olarak Fransa'da "Sarı Yelekliler" eylemlerinde, çok sayıda sivil eylemcinin orantısız polis şiddeti sonucu ölümleri, devletlerin güvenlik algısında, iktidarın korunmasının, toplumun güvenliğinin önüne geçme eğilimini açıkça ortaya koymaktadır. Bu çerçevede, yeni-liberalizmin krizi sürecinde, yeni toplumsal hareketlerin, özellikle siyasal yönetici aktörlerin meşruiyetlerine yönelik toplumsal sorgulamayı ve tepkiyi yaygınlaştıran etkisi, devletin baskı ve giderek şiddet işlevinin ve kurumlarının, bir bastırıcı ve caydırıcı önlem olarak, siyasal yönetimler tarafından devreye sokulmasına gerekçe olmaktadır. Güvenlik politikaları, artık devletlerarası rekabetten ve çatışmadan kaynaklanan dışsal askerî tehditleri caydırma doğasından uzaklaşmakta, kitlesel protesto hareketlerinin bastırılması çabasına kaymaktadır. Yeni-liberal iktidar yapısına içkin olan yeni güvenlik paradigması, liberal rejim analizlerini zorlamaktadır. Hukuk devleti ve devlet-sivil toplum ayrımı gibi temel kategorileri muğlaklaştıran bir yönetim mantığı olarak neoliberalizm, farklı baskı ve şiddet mekanizmaları doğurmaktadır (Gambetti, 2009: 145). Bu durum, aslında, kapitalizmin, ortaya çıktığı 17. yüzyıldan bu yana ürettiği sınıfsal çelişkilerin sürdürülebilirliğini sağlamaya dönük olarak gelişen "sivil/sosyal kontrol" ihtiyacının ve politikasının (Barbak, 2015a) devamı niteliğindedir. Temel insanî ihtiyaçların bile karşılanmasına olanak vermeyen düzeydeki yoksullaşmanın ve giderek açlığın dramatik yaygınlaşmasına karşın, zenginliğin, tüketimin ve lüksün de bir o kadar yükseldiği neo-liberal kapitalist sınıfsal çelişki ortamı, başta mala ve mülkiyete karşı suçlar olmak üzere, yasa dışılığın toplumsallaşmasını, tarihin hiçbir döneminde yaşanmadığı kadar genişletmektedir. Nitekim özellikle yeni-liberal krizin odağındaki ülkelerin güvenlik politikalarında ve harcamalarında gözlenen dış savunmadan polisiyeliğe belirgin yönelim ve artış, bu tespiti doğrulamaktadır. Örneğin, emek ücretlerinin en düşük düzeyde olduğunun bilindiği Çin'de, polis örgütüne ayrılan bütçenin artış oranının, ordu bütçesinden çok daha fazla gerçekleştiği bildirilmiş olması (Tan, 2018), bu açıdan anlamlıdır.

Diğer yandan, 20. yüzyılın ilk yarısındaki iki dünya savaşının öğretici deneyimlerinin yanı sıra, nükleer silah teknolojisinin, dehşet verici boyutlara ulaşması, ülkeleri, aralarındaki rekabeti ve sorun çözümlerini, sıcak askerî çatışmanın dışındaki seçenekleri önceliklileştirmeye zorlamaktadır.

21. yüzyılda, devletleri, insan hakları, hukuk devleti, demokrasi gibi temel liberal değerleri ve evrensel ilkeleri ikincilleştirme pahasına iç güvenliği öncelikleştirmeye iten önemli ve belirleyici bir etken de, kuşkusuz, silâhlı grupların sivil yaşam alanını hedef aldıkları, en belirgin örneği 11 Eylül 2001 saldırıları ile kaydedilen yeni terörizm dalgasının yarattığı kaygılardır (Arslan, 2006). Bu durum, iç güvenlik politikasında, günlük yaşamın etkin denetimiyle birlikte, özellikle istihbarat ihtiyacını birincil derecede önemli kılmaktadır (Bal, 2006). Nitekim ABD'nin, istihbarat ve ulusal güvenlik hizmetlerine her yıl yaklaşık bir trilyon dolar bütçe ayırdığı bildirilmiştir (Dünya Bülteni, 2015). Küresel terörizm dalgasının getirdiği yeniliklerden biri de, güvenliğin de ulus-devlet sınırları dışına çıkarak uluslararasılaşması ve hatta uluslar-üstüleşmesidir (supra-nationalization). Ülke sınırlarının sınır ötesi sorunları dışarıda tutabilme özelliğinin giderek ortadan kalkması sonucu, ulusal ölçekte yaşanan bir güvenlik sorunu uluslararası toplumu ve uluslar arası alandaki bir güvenlik sorunu da ulusal güvenliği doğrudan tehdit eden bir boyut kazanabilmektedir (Ağır, 2015: 109). Bu süreçte güvenlik, artık devletlerin tek başlarına üstesinden gelemeyecekleri bir soruna dönüşerek küresel bir boyut kazanmış, ortak çaba ve işbirliği gerektiren bir sorun alanı haline dönüşmüştür (Özcan, 2000: 13-14). Dolayısıyla, bu yeni güvenlik anlayışında, devlet özne konumundan çıkarak bir araç konumuna geçmiş, güvenlik anlayışı ise devletin sınırlarını aşarak bölgesel ve küresel bir boyuta taşınmıştır (Özgür ve Erciyes, 2017: 81).

Bununla birlikte, devletlerin küresel terörizme karşı ulusal güvenlik kaygıları, güvenlik tanımını ve politikalarını uluslararasılaştırırken, öte yandan, bireylerin özel güvenlik talepleri de, güvenlik

tanımı ve politikaları üzerinde yerleştirici ve kişiselleştirici bir başka etkinin kaynağı olmaktadır. Bu bağlamda, güvenlik kaygısının bireysel yaşamın en temel ihtiyacı haline geldiği neo-liberal kriz ortamında sınırsızlaşan güvenlik talebinin, tek başına kamusal güvenlik örgütü ve hizmeti eliyle karşılanmasının olanaksızlığı, güvenliği, hizmet satın alma faaliyetinin de konusu haline getirmekte, özel güvenlik şirketlerinin türediği bir piyasayı kurmaktadır (Mandel, 2001). Böylece, küreselleşme, bir yandan güvenliği polisiyeleştirirken, bir yandan da, özel güvenlik hizmetlerine alan açarak devlet dışı güvenlik aktörlerini de güçlendirmekte (Mutioğlu ve Özyiğit, 2013: 309; Haspolat, 2006), devletin meşrû şiddet tekeli geleneğini geçersizleştirmektedir (Barbak, 2015b). Özel güvenliği bir ihtiyaç haline getiren temel etkenlerden biri, göç, kentleşme ve metropolleşme süreçleridir (Yardımcı, 2009). Göç yoluyla kente akın eden kitlelerin, kısa ve orta erimde kentle ve kentlilikle bütünleşme sorunlarının yanı sıra, etnik, dinsel, kültürel, politik ve temelde sınıfsal farklılıklar gösteren toplulukların, kentlerde bir araya gelişlerinden doğan çoğulluk, kaçınılmaz olarak bir çatışma alanına dönüşmektedir. Çeşitlilikler ve zıtlıklar içeren yığınsal nüfusun merkezileşmesi ve yoğunlaşması, sosyal güvenlik risklerini, devlet için olduğu kadar birey için de dikkat edilmesi ve denetim altında tutulması gereken bir düzeye yükseltmektedir. Özellikle sosyal eşitsizlik, kentsel yoksulluk, mala ve mülkiyete karşı suçlar, güvenliği, varlıklı sınıflar açısından birincil derecede önemsenen bir ihtiyaç ve talep haline getirmektedir. Bu da, güvenliği, kamu hizmeti dışında, satın alınabilir bir hizmet olarak da yeniden üreterek, özel sektörün girişimciliğine açan temel etken olmaktadır (Abrahamsen ve Williams, 2007). Böylelikle, kapitalist ekonomi ve sosyal adaletsizlik ile suç ve şiddet arasındaki bağıntı (Gambetti, 2007), post-küreselleşme sürecinde güvenliğin dönüşümünün alt-yapısını oluşturmaktadır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Sonuçta, küreselleşmenin, Yeni-liberalizmin krizi içerisinde yeniden yapılanma evresine girme sürecinde, iç güvenlik ile dış güvenlik arasındaki ayırım muğlaklaşmış, güvenlik alanı salt askerî ve kolluk boyutundan çıkararak ticari, finansal, teknolojik, ekonomik, politik, askerî ve sosyal alanları içine alan bir güvenlik sarmalına doğru genişlemiştir (Özgür ve Erciyes, 2017: 81).⁴Bu durum, güvenliği, *savunma-ordu (defense/military)* tarihselliğinden *iç güvenlik-polis/özel güvenlik (security)* güncel yönelimine itmektedir.⁵ Böylece, devletlerin birbirleriyle muhatap ve rakip oldukları klasik paradigma, devletlerin, çoğunlukla kendi yurttaşı ya da başka ülkelerin yurttaşı olan sivillerle muhatap oldukları yeni bir güvenlik paradigmasına evrilmektedir (Narlı, 2002; Bilgin, 2008). Nitekim 21. yüzyılın ilk beşte biri gözden geçirildiğinde, askerî çatışmaların, genellikle ordu birlikleriyle ve orduya özgü konvansiyonel silahlarla değil, devlet altı gruplar ve örgütler tarafından, devletlerarası endüstriyel silah ticaretinin dışında, kontrol dışı pazarlardan elde edilen hafif nitelikli silahlarla, belirli bir bölgeyle sınırlı, ulusal veya uluslararası güçlerin kontrolü altında süren iç çatışmalar veya gerilla savaşlarını biçiminde gerçekleştirildiği gözlenmektedir. Bu haliyle, güvenlik tanımının ve politikalarının, küreselleşme ve muhtemel post-küreselleşme süreçlerini kapsayan tarihsel süreçteki dönüşümü, esasen, yeni-liberalizmin sosyal refah rejiminin ardından ortaya çıkışı ve güncel durumdaki krizi ortamının ürettiği koşullarla ilgilidir ve doğrudan bu koşullar tarafından biçimlendirilmektedir.

---

⁴Bu konuda iki çalışma için bkz. J. Baylis, “International and Global Security in the Post-Cold War Era”, John Baylis ve Steve Smith, (Eds.), *The Globalization of World Politics: An Introduction to International Relations*, Oxford University Press, Oxford, 2001, 253-276; Marc Lavoie, “Financialization, Neo-Liberalism, and Securitization”, *Journal of Post Keynesian Economics*, 2012, 35(2), 215-233.

⁵Küreselleşme sürecinin güvenlik kavramı, algısı ve politikaları üstündeki dönüştürücü etkilerine dair iki eser için bkz. B. Karabulut, *Güvenlik: Küreselleşme Sürecinde Güvenliği Yeniden Düşünmek*, Barış Yayınları, Ankara, 2011. Ö. Urhal, *Küreselleşen Dünyada Güvenlik (Milli Güvenlik, Kamu Güvenliği, Örgütlü Suçlar ve Suç İstihbaratı)*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2009. Ayrıca bkz. Ö. Kaygusuz, “Küreselleşme ve Ulusal Güvenlik Devleti: Geri Dönüş Mümkün mü?”, *Mülkiye Dergisi*, 2007, 31(255), 137-153.

KAYNAKÇA

- Abrahamsen, R., M. C. Williams (2007), "Securing the City: Private Security Companies and Non-State Authority in Global Governance", *International Relations*, 21(2), 237-253.
- Ağır, B. S. (2015), "Güvenlik Kavramını Yeniden Düşünmek: Küreselleşme, Kimlik ve Değişen Güvenlik Anlayışı", *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 22, 97-130.
- Arslan, Z. (2006), "11 Eylül Sonrası Yeni Güvenlik Anlayışı, İnsan Hakları ve Demokratik Kolluk", *Polis Bilimleri Dergisi*, 8(2), 121-136.
- Bal, İ. (2006), "Küresel Çağ Güvenlik ve İstihbaratın Değişen Seyri", *Cumhuriyet Strateji*, 9 Ocak.
- Barbak, A. (2015a), "Sivil Kontrol Kavramının 17'nci Yüzyıldan Günümüze Gelişimi", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 70(4), 869-902.
- Barbak, A. (2015b), "Güvenlik Sektörü Reformu: Devletin Meşru Güç Kullanma Tekelinin Terki ve Küresel Güvenlik Yönetişimi ile Bütünleşme", *Akademik Bakış*, 212, 426-444.
- Barbak, A. (2018a), "Devlet ve Değişen Güvenlik Anlayışı", V. Erat, C. Ekiz, İ. Arap (Der.), *QuoVadis: Kamu Yönetimi*, Ankara: Nika Yayınevi, 309-352.
- Barbak, A. (2018b), "Sürdürülebilir Güvenlik Yaklaşımı Ve Kamu Yönetimi İlişkisi Üzerine Kavramsal Bir İnceleme", *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20(2), 37-50.
- Beare, M. E. (Der.) (2015), *Putting the State on Trial: The Policing of Protest During the G20 Summit*, UBC Press: Vancouver.
- Bedirhanoglu, P. Çağlar Dölek, Funda Hülagü (2016), "Eleştirel Güvenlik Çalışmalarının Marksist Eleştirisine Katkı: Devlet, Zor ve Sınıf Mücadelesi Bağlamında "Güvenliği" Yeniden Düşünmek", *Praksis*, 40, 9-40.
- Bilgin, P. (2008), "Dünya Literatürü ve Uygulamasında Güvenlik Sektörü: "Devlet Merkezli" Güvenlikten "Yurttaş-Merkezli" Güvenliğe Doğru mu? "Yeni Güvenlik"", Ümit Cizre ve İbrahim Cerrah (Ed.), *Güvenlik Sektörü Yönetişimi: Türkiye ve Avrupa*, İstanbul: TESEV Yayınları, 43-61.
- Buzan, B., O. Weaver, J. De Wilde, (1998), *Security: A New Framework For Analysis*, London: Lynne Rienner Publishers.
- Dünya Bülteni, "ABD, İstihbarata Her Yıl 1 Trilyon Dolar Harcıyor", *Dünya Bülteni*, 13 Şubat 2015, <https://www.dunyabulteni.net/amerika/abd-istihbarata-her-yil-1-trilyon-dolar-harciyor-h322286.html>, Erişim Tarihi: 10.02.2019.
- Gambetti, Z. (2007), "Linç Girişimleri, Neoliberalizm ve Güvenlik Devleti", *Toplum ve Bilim*, 109, 7-34.
- Gambetti, Z. (2009), "İktidarın Dönüşen Çehresi: Neoliberalizm, Şiddet ve Kurumsal Siyasetin Tasfiyesi" *İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 40, 145-166.
- Haspolat, E. (2006), "Devlet-Güvenlik İlişkisinin Değişen İçeriği: Dünyada ve Türkiye'de Özel Güvenlik", *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, 4(13), 60-79.
- Hülagü, F. (2012), "Uluslararası Güvenliği Kim Yönetiyor? Modern Polis İnşasının Gösterdikleri", *Toplum ve Demokrasi*, 6(13-14), 129-152.
- Koçal, A. V. (2019), "Küreselleşme Sürecinde Güvenlik: Kriz, Toplumsal Hareketler, Otoriterleşme ve Resmî Şiddet", Hasan Acar (Editör), *Kamu Güvenliği Politikaları, Yerelden Küresele*, Nobel Yayıncılık, İstanbul, 2019, ss.23-45.

- Mandel, R. (2001), "Privatization of Security", *Armed Forces & Society*, 28(1), 129-151.
- Mutioğlu, H., M. Özyiğit (2013), "Küreselleşme Sürecinde Devletin Değişen Güvenlik Algısı", 3. *Ulusal Güvenlik Sempozyumu Bildiri Kitabı*, 309-314, 1-2 Mart, Gaziantep.
- Narlı, N. (2002), "Yeni Küresel Tehditler ve Yeni Paradigma", *Polis Bilimleri Dergisi*, 4(1-2), 9-19.
- Neocleous, M. (2007), "Security, Liberty and the Myth of Balance: Towards a Critique of Security Politics", *Contemporary Political Theory*, 2007, 6, 131-149.
- Özcan, G. (2000), "Doksanlı Yıllarda Türkiye'nin Değişen Güvenlik Ortamı", içinde, G. Özcan, Ş. Kut (Eds.), *En Uzun On Yıl- Türkiye'nin Ulusal Güvenlik ve Politika döneminde Doksanlı Yıllar*, İstanbul: Buke Yayınları, 10-15.
- Özgür, E., E. Erciyes (2017), "Kamu Yönetiminde Yaşanan Dönüşümlerin İç Güvenlik Sektörüne Yansımaları", *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 6(1), 79-109.
- Öztürk, Z. A. (2017), "Soğuk Savaş Sonrasında Yeni Güvenlik Üzerine Kuramsal Tartışmalar", *Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 8(2), 2017, 95-109.
- Ripsman, M. N., T. V. Paul (2004), "Under Pressure? Globalisation and the National Security State", *Journal of International Studies*, 33(2), 355-380.
- Ripsman, N. M., T. V. Paul (2005), "Globalization and National Security State: A Framework for Analysis", *International Studies Review*, 7, 199-227.
- Tan, CK (2018), "China Spending Puts Domestic Security Ahead of Defense", *Nikkei Asian Review*, 14 Mart 2018, <https://asia.nikkei.com/Spotlight/China-people-s-congress-2018/China-spending-puts-domestic-security-ahead-of-defense>, Erişim Tarihi: 10.02.2019.
- Yardımcı, S. (2009), "Kuşatma Altında Gündelik Hayat: Özel Güvenlik, Kent Yaşamı ve Yönetimsellik", *Toplum ve Bilim*, 115, 226-260.